

KONSTITUCJA DLA NAUKI A ZARZĄDZANIE JAKOŚCIĄ BADAŃ NAUKOWYCH I EDUKACJĄ W DYSCYPLINIE NAUKI O BEZPIECZEŃSTWIE

Abstract

“Constitution for Science” and management of the quality of scientific research and education in the discipline: security studies

On 1 October 2018, the Act: Law on Higher Education and Science, commonly referred to as the Constitution for Science, became the binding legal act. The Law integrates existing laws and regulations for science and higher education. The article analyzes selected problems of the new law, making one of the scientific disciplines, i.e. security studies, a reference point. The research area for this analysis was the University of Social Sciences in Łódź and its branch in Warsaw.

Keywords: security studies, management of research quality, evaluation of science, integration of research and education, interdisciplinary character of security research

Streszczenie

Z dniem 1 października 2018 roku obowiązującym aktem prawnym stała się ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, powszechnie określana jako Konstytucja dla Nauki. Ustawa integruje dotychczasowe podstawy prawne dla nauki i kształcenia na poziomie wyższym. W artykule podjęto analizę wybranych problemów związanych z ustawą, czyniąc punktem odniesienia jedną z dyscyplin naukowych – nauki o bezpieczeństwie.

Terenem badań dla tej analizy była Społeczna Akademia Nauk w Łodzi i jej filia w Warszawie.

Słowa kluczowe: nauki o bezpieczeństwie, zarządzanie jakością badań, ewaluacja nauki, integracja badań i edukacji, interdyscyplinarność badań bezpieczeństwa

Wprowadzenie

Rok akademicki 2018/2019 rozpoczął się w istotnie zmienionym kontekście w stosunku do poprzednich. Podstawowe znaczenie dla tego kontekstu miało wejście w życie dokumentu o randze szczególnej. W formalno-prawnej komunikacji jest to Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce [Ustawa, 2018]. Ustawa ta często określana jest jako Ustawa 2.0 – Konstytucja dla Nauki. W preambule ustawy określono rolę nauki jako fundamentalną w tworzeniu cywilizacji, nauki, która w dużej mierze powinna być zintegrowana z zasadami funkcjonowania szkolnictwa wyższego.

Celem artykułu jest wskazanie niektórych potrzeb i możliwości zastosowania treści ustawy w naukach o bezpieczeństwie, szczególnie w zakresie niezbędnym dla jakości badań naukowych i jakości kształcenia, związanych z tą dyscypliną. Stąd też w publikacji odwołano się do wybranych wartości ustawy, przyjmując do analizy zależności: jakość badań naukowych – jakość edukacji studentów – dyscyplina naukowa: nauki o bezpieczeństwie.

Autorzy publikacji mają świadomość, że określona powyżej relacja wymaga pogłębionych analiz, systematycznych badań, wykładni teoretycznej i metodologicznej, a także czytelnej projekcji w rozwiązaniach praktycznych. Jak podkreślają jednak twórcy zmian wynikających z Ustawy 2.0, nie o natychmiastową rewolucję w nauce i szkolnictwie wyższym chodzi, ale o podjęcie szybkich i skutecznych działań o charakterze ewolucyjnym. Wyrażone w artykule poglądy, refleksje, ale także rezultaty dotychczasowych doświadczeń naukowo-edukacyjnych autorów mają niekiedy bardziej charakter eseju niż sprawozdania z klasycznych badań naukowych. Być może podjęcie określonej w tytule artykułu problematyki wynika również z pewnej niecierpliwości w podzieleniu się intencjami i obawami związanymi z nadawaniem, zgodnie z Konstytucją dla Nauki, zintegrowanego kształtu badaniom i kształceniu w naukach o bezpieczeństwie.

Trzeba podkreślić, że w przygotowywaniu Ustawy 2.0 nie tylko wzięły udział zespoły wyselekcjonowane w konkursach przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, ale także odbyły się rozliczne konferencje, Narodowy Kongres Nauki (19–20 września 2017, Kraków) oraz spotkania i konsultacje. W latach 2015–2018 ukazało się sporo publikacji dotyczących różnych zagadnień nowej ustawy. Powstał znaczący materiał badawczy, który pozwala na pewną retrospekcję, diagnozę aktualnego stanu i projekcję w sytuacji, gdy dzieło już się dokonało, czyli ustawa z dniem 1 października 2018 roku stała się obowiązującym aktem prawnym. Częstkę tego wspomnianego bogactwa materiału badawczego stanowią rozliczne publikacje i raporty z badań [Sułkowski, 2015]. Niewiele z nich udało się wykorzystać w niniejszym artykule w szerszym wymiarze, ponieważ głównym punktem odniesienia jego treści była Konstytucja dla Nauki i inne dokumenty z nią związane. W artykule podjęto kilka problemów nawiązujących bezpośrednio do treści Ustawy 2.0, mających charakter bardziej ogólny. Pozwoliło to na istotny kontekst dla ukazania ich związku z naukami o bezpieczeństwie, postrzeganymi

przez pryzmat jakości zarządzania nimi w Społecznej Akademii Nauk w Łodzi oraz w jej filii w Warszawie.

Podstawowe pytanie badawcze w kontekście tematu artykułu sformułowano następująco: W jakim zakresie i dlaczego Konstytucja dla Nauki może/powinna stanowić szczególną podstawę dla zarządzania badaniami naukowymi i kształceniem w naukach o bezpieczeństwie?

Dla struktury artykułu i rozwiązywania głównego problemu badawczego sformułowano następujące problemy szczegółowe:

1. Czy i w jakim zakresie Konstytucja dla Nauki (KdN) zmienia dotychczasową relację: badania naukowe–kształcenie studentów?
2. Jakie czynniki mają szczególne znaczenie dla zarządzania naukami o bezpieczeństwie w świetle KdN?
3. Czy KdN „podpowiada”, którym zagrożeniom dla bezpieczeństwa człowieka i społeczeństwa oraz wyzwaniom z nim związanym trzeba nadać najwyższą rangę w badaniach i w procesach kształcenia?
4. Jakość badań i kształcenia powinna mieć najwyższą wartość dla kompetencji uczestników edukacji oraz dla praktyki życia społecznego. Na jakie kryteria w tej mierze zwraca uwagę KdN?
5. Czy i dlaczego interdyscyplinarność badań bezpieczeństwa w jego wymiarze podmiotowym i przedmiotowym powinna być wartością szczególną, nie tylko dla nauk o bezpieczeństwie, lecz także dla innych dyscyplin naukowych?

Wymienione problemy szczegółowe znalazły swoje odzwierciedlenie w artykule. Nie jest to jednak ujęcie wyczerpujące z uwagi na pojemność artykułu, a także subiektywny wybór treści przez autorów publikacji oraz ograniczenie do zastosowania metody analizy i wnioskowania. Odpowiedzi na pytania ujęte w problemach szczegółowych poszukiwać będzie z pewnością wielu reprezentantów nauk o bezpieczeństwie, będą oczywiście formułowane inne pytania i realizowane adekwatne do nich badania. Dla autorów artykułu jego treści są w pewnym sensie początkiem drogi w poszukiwaniu rozwiązań dla jak najlepszej jakości nauk o bezpieczeństwie, w każdym ich wymiarze.

I. Integralność zarządzania badaniami i kształceniem studentów w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

W preambule ustawy zapisano niezwykle ważne, syntetycznie ujęte treści, które odnoszą się do każdego uczestnika badań naukowych i kształcenia na poziomie wyższym. Wśród trzech pryncypiów sformuowanych odnośnie do fundamentalnej roli „nauki w tworzeniu cywilizacji” i odnośnie do zasad funkcjonowania szkolnictwa wyższego, pierwsze brzmi następująco: „[O]bowiązkiem władzy publicznej jest tworzenie optymalnych warunków dla wolności badań naukowych i twórczości artystycznej, wolności nauczania oraz autonomii społeczności

akademickiej” [Ustawa, 2018: 1]. Również dwa pozostałe pryncypia mają niezwykle istotne znaczenie dla najszerszej rozumianego zarządzania w badaniach naukowych i kształceniu studentów. Zarządzanie ma się opierać na jakości i rzetelności badań naukowych oraz na wychowaniu młodego pokolenia przez każdego uczonogo. Powinno się to spełniać w misji uczelni i innych instytucji badawczych. Rezultatem zastosowania tych pryncypiów w nauce i kształceniu mają być dla państwa i narodu innowacyjność gospodarki, rozwój kultury, standardy moralne w życiu publicznym [Ustawa, 2018]. Integralność badań naukowych, a bardziej ogólnie nauki z systemem szkolnictwa wyższego, jest wielokrotnie podkreślana zarówno w ustawie, jak i w dokumentach towarzyszących jej wydaniu.

Integralność badań i kształcenia wynika przede wszystkim ze ścisłego łączenia dyscyplin naukowych z programami kierunków studiów. Program studiów danego kierunku musi znajdować treści edukacyjne w dorobku naukowym jednej wskazanej dyscypliny naukowej w wymiarze powyżej 50%. Znajduje to jednoznaczne określenie w ustawie:

Art. 53. 1. Uczelnia prowadzi kształcenie na studiach na określonym kierunku, poziomie, profilu. Uczelnia przyporządkowuje kierunek do co najmniej 1 dyscypliny. 2. W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny, wskazuje się dyscyplinę wiodącą, w ramach której będzie uzyskiwana ponad połowa efektów uczenia się [Ustawa, 2018: 15].

Bardziej szczegółowe ujęcie w zakresie relacji dyscypliny naukowej–kształcenie studentów zawiera Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie studiów [Rozporządzenie, 2018a].

Nauki o bezpieczeństwie dla kierunków studiów mających w nazwie problematykę bezpieczeństwa są źródłem celów i treści programowych tych studiów. Wydaje się jednak, że wymogi Ustawy 2.0 oznaczają m.in. większe niż dotychczas skorelowanie badań naukowych z edukacją przez zaspokajanie chociażby potrzeb podręcznikowych dla kierunków studiów, szczególnie o profilu praktycznym. Oczywiście odnosi się to także do kształcenia studentów na podstawie dyscypliny naukowej nauki o bezpieczeństwie.

2. Czynniki determinujące zarządzanie naukami o bezpieczeństwie

Poniżej przedstawiono kilka czynników, które zdaniem autorów mają duży wpływ na jakość zarządzania naukami o bezpieczeństwie; są nimi: historia, ewaluacja uczelni, tylko nauki o bezpieczeństwie, niezbędność audytu, wspólnota uczelni i jej kultura.

Czynnik pierwszy: historia. Współczesne zarządzanie naukami o bezpieczeństwie nie może pomijać genezy tych nauk. Stąd też dla aktualnej i perspektywicznej

koncepcji zarządzania nimi warto przypomnieć kilka faktów z tej historii. W Obwieszczeniu Przewodniczącego Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z dnia 25 lutego 1992 roku w sprawie wykazu dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe, w pozycji XVII znalazł się zapis o naukach wojskowych jako dziedzinie nauki [Obwieszczenie, 1992].

Pierwsza, historyczna wręcz zmiana dotycząca nauk wojskowych oraz nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności została zapisana w Uchwale Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 28 stycznia 2011 roku, zmieniającej uchwałę w/w Komisji w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych z dnia 24 października 2005 roku. Zmiana ta miała następujący zapis: „1) w dziedzinie nauki 6. Nauki humanistyczne dodaje się dyscypliny naukowe: 9a) nauki o bezpieczeństwie, 9b) nauki o obronności. 2) skreśla się dziedzinę naukową 17. Nauki wojskowe.” [Uchwała, 2011 s.1]. Ten zapis stanowił o zakończeniu historii nauk wojskowych i formalnym powstaniu nauk o bezpieczeństwie. Miało to oczywiście rozliczne implikacje, zarówno w przestrzeni naukowej, jak również edukacyjnej. W 2011 roku, na mocy rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego [Rozporządzenie, 2011], w strukturze polskiej nauki w obszarze i dziedzinie nauk społecznych znalazły się dyscypliny naukowe: nauki o bezpieczeństwie i nauki o obronności. Formalnie więc nauki o bezpieczeństwie mają krótką historię.

Konsekwencją zapisów Ustawy 2.0 jest Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 roku w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz artystycznych. To zaledwie trzy strony tekstu, które jednak, jak można stwierdzić, pociągają za sobą doniosłe skutki, rozstrzygające o nowej strukturze polskiej nauki. Z dotychczasowej trójstopniowej struktury, na którą składało się 8 obszarów obejmujących 22 dziedziny i 102 dyscypliny, rozporządzenie wprowadza przejście do dwustopniowej, a więc 8 dziedzin obejmujących 44 dyscypliny naukowe i 3 artystyczne [Rozporządzenie, 2018a]. Najważniejsza zmiana dotyczy dyscyplin, których liczbę zmniejszono o przeszło 50%.

W dziedzinie nauk społecznych, tak jak dotychczas, znalazły się nauki o bezpieczeństwie. Nie zachowano jednak statusu dyscypliny naukowej dla nauk o obronności. To niezwykle ważna zmiana i niezwykle ważny czynnik determinujący zarządzanie naukami o bezpieczeństwie. Warto w tym miejscu przytoczyć istotny dla tej zmiany fragment art. 5 nowej ustawy:

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki określi, w drodze rozporządzenia, klasyfikację dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz artystycznych, mając na uwadze systematykę dziedzin i dyscyplin przyjętą przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), bezpieczeństwa państwa, konieczność dochowania zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej oraz cele, których realizacji służy klasyfikacja [Ustawa, 2018: 2].

Czynnik drugi: ewaluacja uczelni. Nowe podstawy procesu oceny doskonałości naukowej powodują, że dyscyplina naukowa nauki o bezpieczeństwie,

podobnie jak inne dyscypliny, przestaje być rozproszona naukowo i edukacyjnie, gdyż jej ewaluacji dokonuje się w całej uczelni, a nie w jej poszczególnych jednostkach organizacyjnych. Dla zarządzania jakością badań naukowych to przesunięcie z jednostek na uczelnię ma dać wzmocnienie współpracy nie tylko w zakresie jednej dyscypliny, lecz także „pomiędzy poszczególnymi dyscyplinami nauk” [Konstytucja dla Nauki..., 2017]. Nauki o bezpieczeństwie mają ogromną przestrzeń dla badań związanych z bezpieczeństwem człowieka, instytucji i organizacji wewnątrz krajowych i międzynarodowych, z dynamicznie zmiennymi zagrożeniami i wyzwaniem. Ma to związek z wielością podmiotów bezpieczeństwa oraz rosnącą liczbą odmian przedmiotowości, np. bezpieczeństwo: militarne, ekonomiczne, finansowe, informacyjne, ekologiczne, społeczne i bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni.

Czynnik trzeci: tylko nauki o bezpieczeństwie. „Tylko” nie oznacza oczywiście, że oto ta dyscyplina jest jedyna, czy też unikatowa. Oznacza po prostu, że w nowej klasyfikacji polskiej nauki nie ma już nauk o obronności, co niewątpliwie w zasadniczy sposób implikuje przestrzeń badawczą i edukacyjną dla nauk o bezpieczeństwie.

Nauk o bezpieczeństwie nie ma zatem jako oddzielnej dyscypliny naukowej w klasyfikacji dyscyplin OCED. Ich miejsce w polskiej klasyfikacji argumentowano w uzasadnieniu projektu rozporządzenia o dyscyplinach naukowych znaczeniem bezpieczeństwa państwa, a także koniecznością dochowania zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej. W klasyfikacji dyscyplin naukowych OECD w dziedzinie nauk społecznych wymienione zostały dyscypliny naukowe: nauki polityczne (w zakresie nauk o bezpieczeństwie) *versus* nauki o polityce (z wyłączeniem nauk o bezpieczeństwie).

Wydaje się, że przed naukami o bezpieczeństwie stanie zadanie innego niż dotychczas zainteresowania się problematyką obronności, ponieważ dotychczasowa dyscyplina naukowa nauki o obronności nie znalazła się w najnowszej klasyfikacji polskiej nauki.

Czynnik czwarty: niezbędność audytu. Zmiany wynikające z kryteriów ewaluacji badań naukowych, w tym zachowania lub zdobywania uprawnień do nadawania stopni i tytułów naukowych, będą wymagały dokładnej diagnozy. Powinna ona obejmować istniejące zasoby w uczelni dla wyselekcjonowanych dyscyplin naukowych. Taki swoisty audyt może obejmować i uczelnię, i każdego nauczyciela akademickiego, co wiąże się m.in. z nowym podziałem na grupy pracownicze. Art. 114 Ustawy 2.0 stanowi, że nauczycieli akademickich zatrudnia się w grupach pracowników: dydaktycznych, badawczych lub badawczo-dydaktycznych. Czynnikiem mającym zasadniczy wpływ na przynależność do tych grup będzie zapewne jakość badań połączona z jakością publikacji oraz jakością uczestnictwa nauczyciela akademickiego w procesie kształcenia studentów. Ważną rolę do spełnienia w tej mierze będą miały statuty uczelni. W zarządzaniu jakością badań naukowych i kształceniem studentów w naukach o bezpieczeństwie nieodzowny jest również taki audyt, który pozwoli na poznanie aktualnego stanu, a przede wszystkim na projekcję rozwoju tych nauk [Dębski, 2016].

Czynnik piąty: wspólnota uczelni i jej kultura. Wspólnota uczelni jest ustawowo nowym pojęciem. Stanowią ją wszyscy pracownicy uczelni i studenci. Jak już wcześniej wspomniano, w Ustawie 2.0 sformułowano podstawy dla przesunięcia zarządzania z podstawowych jednostek organizacyjnych na poziom uczelni. W takim znaczeniu pojęcie wspólnoty uczelni staje się bardziej zasadne. Choćby dlatego, że każdy pracownik i każdy student powinni mieć przekonanie o konieczności i niezbędności tworzenia wartościowego dorobku naukowego, edukacyjnego i kulturowego swojej wspólnoty: uczelni. Wspólnoty uczelniane swoje wartości w dążeniu do jak najwyższej jakości badań i edukacji powinny wyrażać także w kulturze.

Badaniom tej problematyki dużo uwagi poświęcono w Uniwersytecie Jagiellońskim, a także w Społecznej Akademii Nauk [m.in. Sułkowski, 2016b, Sułkowski i in., 2016]. Zakres artykułu nie pozwala na szerszą analizę tej niezwykle ważnej problematyki w kontekście rozpoczętych przewartościowań w polskiej nauce i w szkolnictwie wyższym.

Warto jednak odwołać się do poglądu wynikającego z badań na temat kultury jakości w polskich uczelniach wyższych (Uniwersytet Jagielloński 2015–2017), a zawartego w monografii Łukasza Sułkowskiego o znamienym tytule *Kultura akademicka. Koniec utopii?* [Sułkowski, 2016a]. W zakończeniu wspomnianej monografii jej autor napisał:

Współcześnie obserwujemy ostateczny demontaż utopii kultury akademickiej, która zmienia się na podobieństwo kultur organizacji działających w gospodarce rynkowej. Ważne jednak, aby w zapale reformatorskim i w rozwoju mechanizmów rynkowych w edukacji nie doszło do zagubienia wartości humanistycznych nauki i kształcenia wyższego [Sułkowski, 2016a: 194].

3. Diagnozowanie wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa

W zarządzaniu naukami o bezpieczeństwie, zarówno dla badań naukowych, jak i dla kształcenia studentów, jednym z podstawowych i najważniejszych czynników jest sztuka diagnozowania wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa człowieka i organizacji jego życia. Zasadność nazwania tej przestrzeni ludzkiej aktywności sztuką ma swoje uzasadnienie m.in. w dynamice zmian zagrożeń, w ich różnej skali, w przemieszczaniu się terytorialnym, w trudności przewidywania wyzwań stawianych przez naturę i człowieka, ale także pojawiających się ze strony wytworów ludzkiego działania, z coraz nowszych technologii. Wejściu w XXI wiek towarzyszył niezwykle ważny dla diagnozy bezpieczeństwa w globalnym świecie raport *Przyszłość świata* [Mayor, 2001]. Rozpoczyna go przywołanie refleksji laureata Nagrody Nobla Ilii Prigogine'a: „Nie możemy przewidzieć przyszłości, ale możemy ją przygotować. Nasze działanie zależy od naszej pamięci przeszłości, od naszej analizy teraźniejszości i od naszej antycypacji przyszłości”

[Mayor, 2001: 12]. Wydawało się, że zagrożenia i wyzwania mające swoje źródła w polityce międzynarodowej będą stosunkowo łatwiejsze w ich rozpoznawaniu.

Druga dekada XXI wieku zaprzecza także tej nadziei [Panek, Stawicki, 2018]. Ale jak stwierdza Federico Mayor, wieloletni dyrektor generalny UNESCO: przeszłość i teraźniejszość nam dano, przyszłość musimy zaprojektować. Przywołanie w tym miejscu raportu *Przyszłość świata*, po 20 latach od jego powstania, ma sens przede wszystkim dlatego, że pozwala uzmysłowić, jak niewiele udało się zrobić dla bezpieczeństwa ludzi w zglobalizowanym świecie. Raport był przede wszystkim diagnozą bezpieczeństwa w tych przestrzeniach, które są nadal aktualne (np. zagrożenia ekologiczne, ubóstwo i wykluczenia, konflikty zbrojne, kwestie problemów na kontynencie afrykańskim, konflikty międzykulturowe i związane z nimi naruszania godności ludzkiej) oraz stanowią zagrożenia i wyzwania pod koniec drugiej dekady XXI wieku. O nich traktuje m.in. monografia przygotowana w ramach nauk o bezpieczeństwie w Społecznej Akademii Nauk [Panek, Stawicki, 2018].

Zarządzanie jakością badań i edukacją w naukach o bezpieczeństwie

Diagnozowanie zagrożeń i wyzwań bezpieczeństwa jest dla nauk o bezpieczeństwie niezwykle ważne. Ma ono szczególne znaczenie wówczas, gdy tej diagnozie towarzyszy projekcja zmian, a w jej następstwie urzeczywistnianie w praktyce społecznej projektów mających poprawić bezpieczeństwo każdego człowieka w rodzinie, szkole, miejscu pracy, państwie, miejscu zamieszkania. Od skuteczności relacji: diagnoza zagrożeń – projekcja zmian – praktyka społeczna, zależy nie tylko ocena zarządzania, ale także jego jakość w odniesieniu do nauk o bezpieczeństwie.

„Jakość” i „ewaluacja” odnoszone do zarządzania wyższą uczelnią w Polsce to niewątpliwie słowa kluczowe, oddające istotę intencji oczekiwanych przemian w nauce i kształceniu na poziomie wyższym zapisanych w Konstytucji dla Nauki. Te słowa znajdują ściśle ustawowe interpretacje oraz w innych dokumentach związanych z ustawą. Szczególne bogactwo interpretacyjne w tej mierze zawiera przewodnik MNiSW: *Ewaluacja jakości działalności naukowej* [Dańda i in., 2018].

Trudno kogokolwiek przekonywać o potrzebie zapewnienia jakości badań w naukach o bezpieczeństwie, jeśli wziąć po uwagę fakt, że mają one bezpośredni związek z ludzkim życiem i bezpieczeństwem otoczenia człowieka. Najprościej powiedziawszy – zła diagnoza była często źródłem największych tragedii ludzkości, od wojen globalnych przez konflikty lokalne do następstw katastrof z winy natury i człowieka oraz wielu innych zagrożeń.

Ustawa 2.0 i Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 roku w sprawie studiów stanowią istotną przesłankę dla zarządzania kształceniem studentów, w tym także formułują warunki do jak najlepszej jakości tego kształcenia. W zapewnianiu wysokiej jakości kształcenia

trzeba uwzględniać m.in. takie czynniki, jak: program studiów ze szczególnym uwzględnieniem doboru rezultatów kształcenia i możliwościami ich weryfikacji, organizację procesu kształcenia, jego spójność, dokumentowanie przebiegu studiów [Rozporządzenie, 2018b].

Wzajemne zależności jakości nauki i jakości kształcenia dotyczą każdej dyscypliny naukowej. Czy nauki o bezpieczeństwie mają w tej zależności charakterystyczne dla siebie kryteria, niezbędne do uwzględnienia zarówno w projekcji badań, jak i w projekcji kształcenia w szkole wyższej? Odpowiedzi na to pytanie należy poszukiwać w aktualnej diagnozie tych nauk, w ich dorobku teoretyczno-naukowym, w rezultatach edukacyjnych, bazie instytucjonalnej, naukowo-badawczej, wpływie na praktykę życia społecznego. Te elementy stanowią w kontekście KdN podstawę prawdziwego bogactwa dla dokonywania ewaluacji jakości działalności naukowej.

5. Interdyscyplinarność jako źródło badań i kształcenia dla bezpieczeństwa człowieka i społeczeństwa

Jak wspomniano wcześniej, w nowej strukturze polskiej nauki w jej 8 dziedzinach usytuowano 44 dyscypliny naukowe i 3 z zakresu sztuki. Poszukiwanie związków z każdą z nich w zakresie najszerzej rozumianego bezpieczeństwa wydaje się możliwe, ale w praktyce nieosiągalne. Niewątpliwie najbliższą „rodziną” dla interdyscyplinarności nauk o bezpieczeństwie jest dziedzina nauk społecznych. Czy jednak dyscyplinom z siedmiu innych dziedzin można odmówić potrzeby współuczestniczenia w bezpieczeństwie człowieka, w bezpieczeństwie organizacji ludzi i świata natury? Najprostsza droga wiodąca do niezbędnych dzisiaj badań bezpieczeństwa w wymiarze interdyscyplinarnym, bezpieczeństwa w jego wielorakich rodzajach podmiotowości i przedmiotowości, to droga wiodąca przez terytoria uczelni. Te symboliczne terytoria to oczywiście inne dyscypliny naukowe niż nauki o bezpieczeństwie.

Jak stwierdzono w Ustawie 2.0, w uczelni „ewaluacja obejmuje osiągnięcia wszystkich pracowników prowadzących działalność naukową”. Następstwem tej zmiany (bo dotychczas ewaluacją były objęte poszczególne jednostki organizacyjne uczelni, adekwatnie do realizowanych w nich kierunków studiów i badań naukowych) powinny być silniejsze zespoły badawcze formowane w celu tworzenia i urzeczywistniania projektów badawczych. Pamiętać jednak należy, że nauczyciel akademicki, składając stosowne oświadczenia w zakresie prowadzenia działalności naukowej, może to czynić tylko w jednym podmiocie, np. uczelni, i nie więcęj jak w dwóch dyscyplinach naukowych [Ustawa, 2018: 65].

Zakończenie

Konstytucja dla Nauki, z dniem 1 października 2018 roku stała się prawem dla każdego uczestnika działalności naukowej i dydaktycznej w wyższych uczelniach, chociaż niektóre jej postanowienia mają późniejsze terminy obowiązywania w praktyce społecznej (adekwatnie do przyjętych późniejszych terminów określonych w Ustawie).

Zarządzanie jakością badań naukowych i edukacją, stosownie do Ustawy 2.0 oraz wynikających z niej rozporządzeń, odnosi się oczywiście do każdej dyscypliny naukowej. Narzędzia dla tego zarządzania wyrażają słowa kluczowe: „jakość”, „integralność”, „ewaluacja”. W naukach o bezpieczeństwie integralność badań i kształcenia to przede wszystkim współdziałanie interesariuszy z uczelni z interesariuszami nadającymi rzeczywistość, konkretną postać bezpieczeństwu każdego obywatela i każdej organizacji w praktyce życia społecznego.

W Społecznej Akademii Nauk interesariusze spoza uczelni od wielu lat są obecni w kształceniu studentów na kierunkach studiów, w których dominującą dyscypliną naukową są nauki o bezpieczeństwie – jest to już codziennością. Bardzo często w roli interesariusza wewnątrzuczelnianego i tzw. zewnętrznego występują sami studenci studiów niestacjonarnych. Są nimi m.in.: funkcjonariusze policji, straży pożarnej, Służby Więziennej, straży miejskiej, żołnierze różnych formacji Wojska Polskiego, przedstawiciele administracji państwowej na różnych szczeblach, samorządowcy.

Kierunek studiów bezpieczeństwo narodowe, oparty w głównej mierze na naukach o bezpieczeństwie, jako szczególną wartość pomiaru swojej jakości edukacyjnej powinien stosować studenckie prace dyplomowe o charakterze wdrożeniowym. Dla przykładu od kilku lat w badaniach służących przygotowaniu pracy magisterskiej studenci Społecznej Akademii Nauk diagnozują zagrożenia i wyzwania dotyczące bezpieczeństwa społeczności lokalnych, opierając na tych diagnozach zmiany, mające służyć zarówno bezpieczeństwu indywidualnemu, jak i różnych grup społecznych. Studenckie projekty dotyczą m.in.: rewitalizacji przestrzeni, monitorowania najgroźniejszych miejsc. Projektowanie przestrzeni lokalnych dotyczy również zagrożeń komunikacyjnych, przejść dla pieszych, bezpiecznej szkoły i wielu innych problemów, które są najbliżej człowieka, jego miejsca zamieszkania, przestrzeni publicznych, których jest użytkownikiem.

Problemy badawcze analizowane w artykule, określone we wprowadzeniu, miały uzmysłowić skalę i rodzaje zmian, wprowadzonych przez Konstytucję dla Nauki do zarządzania jakością badań naukowych i kształcenia studentów. Integrowanie badań i kształcenia w naukach o bezpieczeństwie, podobnie jak w innych dyscyplinach naukowych, skierowane jest przede wszystkim do nauczycieli akademickich, przygotowujących projekty badawcze i programy studiów. Intencją jednych i drugich muszą być potrzeby praktyki społecznej, rozwiązywanie ludzkich spraw, współtworzenie gospodarki i kultury w każdej przestrzeni, a przede wszystkim rozwiązywanie najtrudniejszych problemów dotyczących ludzkiego bezpieczeństwa.

Bibliografia

- Dańda A., Szkup B., Banaszak B., Rojek M., Wiewiór P. (2018), *Ewaluacja działalności naukowej – przewodnik*, MNiSW, Warszawa.
- Dębski M. (2016), *Jakość jako element zarządzania konkurencyjnością szkoły wyższej*, „Zarządzanie Publiczne”, 3(35).
- Konstytucja dla Nauki. Reforma inna niż wszystkie* (2017), broszura MNiSW z wprowadzeniem J. Gowina, Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
- Mayor F. (2001), *Przyszłość świata*, współpr. J. Bindé, J.Y. Le Saux, R. Gudmundsson oraz zespół Biura Analiz i Prognoz UNESCO, tłum. J. Wolf, A. Janik, W. Rabczuk, Fundacja Badań i Studiów Edukacyjnych, Warszawa.
- Obwieszczenie (1992), Obwieszczenie Przewodniczącego Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z dnia 25 lutego 1992 r. w sprawie wykazu dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe, „Monitor Polski” 1992, nr 16 poz. 123.
- Panek B., Stawicki R. (red.) (2018), *Świat wobec wyzwań i zagrożeń w drugiej dekadzie XXI wieku*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Rozporządzenie (2011), Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. z 2011 r. Nr 179 poz. 1065.
- Rozporządzenie (2018a), Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, Dz.U. z 25 września 2018 r., poz. 1818.
- Rozporządzenie (2018b), Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów, Dz.U. z 28 września 2018 r., poz. 1861.
- Sułkowski Ł. (red.) (2015), *Wybrane „dobre praktyki” zarządzania jakością kształcenia w polskich szkołach wyższych*, Polska Komisja Akredytacyjna, Warszawa.
- Sułkowski Ł. (2016a), *Kultura akademicka. Koniec utopii?*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Sułkowski Ł. (2016b), *Zarządzanie kapitałem ludzkim w polskich uczelniach*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 429.
- Sułkowski Ł., Seliga R., Woźniak A. (2016), *Rezultaty badań kultur jakości uczelni wyższych w Polsce*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, 17(7), cz. 1.
- Uchwała (2011), Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 28 stycznia 2011 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, „Monitor Polski” 2011, nr 14 poz. 149.
- Ustawa (2018), Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 30.08.2018 poz. 1668.